

tudja, őt csak ösztöne hajtja a játék felé és az az élénk öröm, amelyet benne talál. Azonban ha nincs is tudatában a gyermeknek, a játék mégis hasznos, mert a gyermek játék közben gyakorolja a tevékenységnek azt a sokféle módját, amelyre későbbi életében szüksége lesz. A gyermek játékanak jelentékeny tényezői között első helyen áll az utanzás, amely az állatvilágban annál erősebben nyilvánul meg, mennél értelmesebb az állat, legmagasabb fokát pedig az emberben éri el. Az utanzás ösztöne átmenet az igazi ösztöntől az értelemhez, amely már nem automatikus. A játék második tényezője az uralkodás vágya másokon és az a törekvés, hogy az útban álló akadályok elháríttassanak. A rombolásra való hajlandóság is ennek a váagnak egyik megnyilatkozása. Végül a játéknak ki kell elégttenie a szabadság ösztönét, amelynek gyerekes megnyilvánulása az ellenmondásra való hajlandóság.

A játék ezen tényezőit mind egyesíti magában a középiskolai nevelés, amely ezért megérdemelné, hogy ideális játéknak nevezzük. Itt is elsősorban az utanzásnak van nagy szerepe és az a jó diák, aki a leghívebben utánozza tanárait. A tanár az osztályban épúgy, mint a szülők a családban, megmutatják példájukkal, hogyan kell az élet komoly eseményeivel szemben viselkedni. Az uralkodás ösztöne, a hatalom élvezete az iskolai gyakorlatokban nyerhet kielégítést, ahol nehézségeket kell legyőzni. Végül a szabadság ösztöne is kielégül, ha a tanítók iskolai kötelességeiket teljesítik. A szellemi munka a legszabadabb, mert legalább végzése idején — független minden gyakorlati érdektől és az emberi szabadság legfenségesebb alakja tisztán az igazságért harcolni és magunk tökéletesítéséért dolgozni. A középiskolában nem az a fontos, hogy ott bizonyos pályákra készüljenek a tanulók, vagy az ismeretek mennél nagyobb tömegét sajátítsák el, hanem hogy megtanuljanak tanulni és megtanulják, hogyan kell az életben viselkedni, röviden: a középiskola megtanít arra, hogyan lehetünk emberek. (Revue Internationale 1910. okt.)

*

A porosz középiskolák biologus tanárainak képzése. A németországi reform-mozgalmak nem maradtak hatástalanok, mert Poroszország reáliskoláiban ma már az élettan fakultatív tárgy a felső osztályok tanulói számára, de nem történt intézkedés megfelelő tanárok képzésére. A tantervből világosan kiolvasható, hogy a tanártól háromféle dolgot követel ez az új intézkedés. Bizonyos mennyiségű szakismeretekkel kell rendelkeznie, hogy ezeket tanulói elsajátíthassák, tudnia kell kísérletezni és végül, képesnek kell lennie arra is, hogy bevezesse tanulóit a gyakorlati munkásságba.

A tanárvizsgálatok azonban mai berendezésükben nem világosítanak fel arról, hogy ez a három dolog a jelöltnek birtokában van-e vagy sem. Amíg ugyanis a szabályzatok a jelölttől megkívánják, hogy fizikában és vegytanban gyakorlati ügyességükről is tudjanak tanúbizonyságot szolgáltatni, a biológiai tárgyaknál szó sincs gyakorlati ügyességről, holott a modern élettani oktatás középpontja a kísérlet. Meg kell kívánni a jelöltektől, hogy úgy egyetemi tanulmányaikban, mint szemináriumi évük alatt nagy szerepe legyen a gyakorlati tevékenységeknek. Azonban nézzük csak át az egyetemek tanrendjeit, akkor arra a tapasztalatra jutunk, hogy az egyetemek nem nyújtanak alkalmat ilyenemű ténykedésre. A növényteni előadások mellől hiányzik a meghatározási gyakorlatok, az állatok meghatározásáról nem is szólván. A kirándulások gyakorlati fontosságát még alig fele a német egyetemeknek ismerte fel. Ha a növénytan gyakorlatából nyújt is valamit az egyetem, azt a gyógyszerészek igényeihez szabja. Keveset hallanak a jelöltek a növények földrajzáról, a növények betegségeiről és ezek okozóiról, vagy épenséggel az Európán túli növényvilágról. Embertani előadásokat csak az orvosok kapnak, a tanárjelöltnek pedig ezek nagyon sok feleslegesen nyújtanak, idejük nincs hozzá. Egyáltalában meglehetősen kevéssé érvényesül az élettani szempont ezekben az egyetemi előadásokban, a középiskolai könyveknél pedig az a vezető szempont. Egyes dicséretes kivételek vannak (München, Giessen, Berlin, Kiel, Münster etc.), de teljes kurzus alig van, valami mindig hiányzik, ami ép oly szükséges volna, mint a többi. A magántanárok és rendkívüli tanárok bevonásával nagyon könnyű volna a kérdés kifogástalan megoldása.

Nagy hátrány származik abból, hogy a jelöltek nem kapnak meg mindent, ami a vizsgálat követelményei szerint szükséges volna. A vizsgán ilyen körülmények közt nagyon keveset követelnek, amelllett mint említettük a szabályzat is kiegészítésre szorul. De a jelölteket is fel kell világosítani pályájuk kezdetén, hogy mit követel tőlük a tanári hivatás, amint azt néhány egyetem már meg is teszi (Göttinger, Jena). Végül gondot kell arra is fordítani, hogy az egyetemen szerzett gyakorlati készségek a szemináriumi év alatt is megmaradjanak és kibővíljenek. Adjunk nekik részt a szertárak kezelésében és a tanulók gyakorlatainak vezetésében, hogy megtanuljanak a középiskola szerény eszközeivel is boldogulni. (*Rudolf Loeser* a Monatshefte für den Naturwissenschaftlichen Unterricht 11. füzetében.)

K—n.